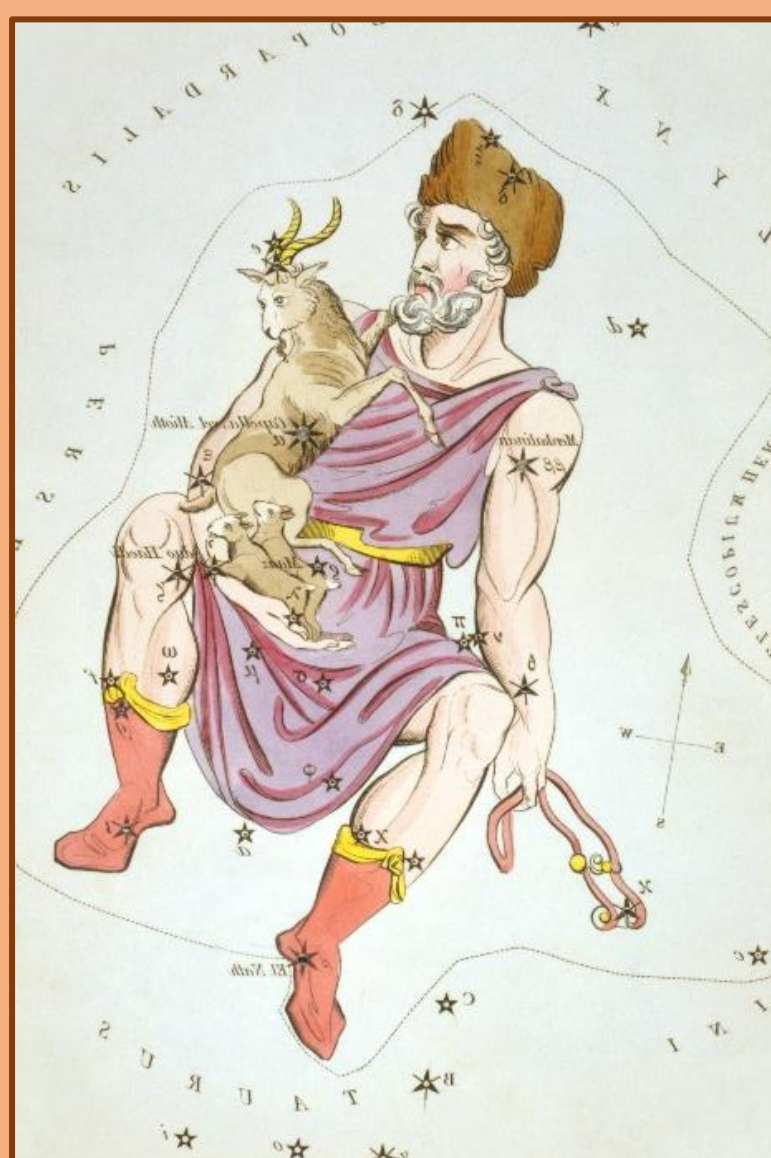

פירוש אסטרונומי לחד גדיא

חַד גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא (גדי)

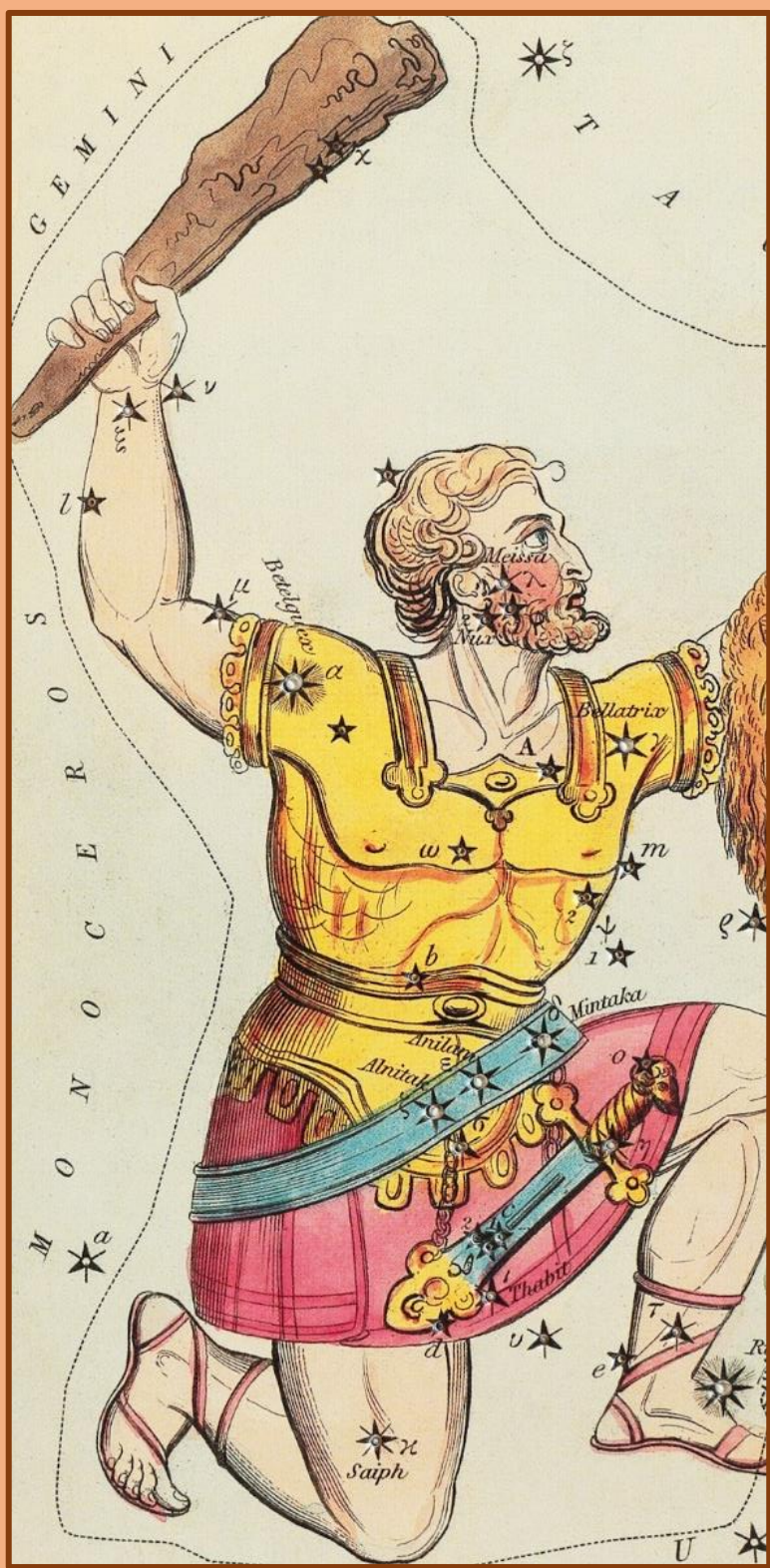
דִּזְבִּין אֲבָא בְּתֵרֵי זִנְיֵי (אוריגה)

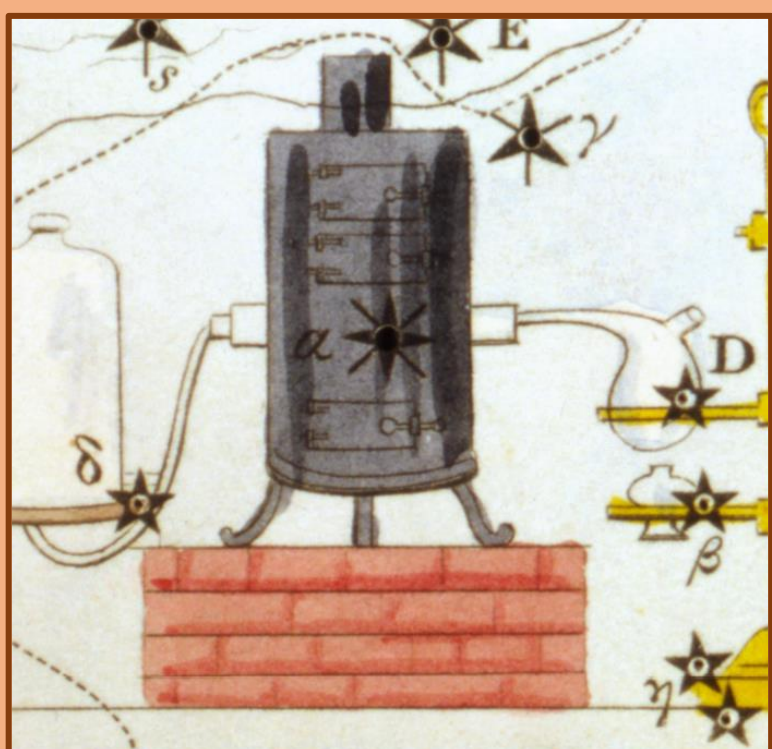
וְאַתָּא שׁוֹנֵרָא, וְאַכְלָא לְגְדִיָּא (חתול יער)

וְאַתָּא כְּלָבָא, וְנִשְׁדֵּי לְשׁוֹנֵרָא (הכלב הגדול)

וַאֲתָא חוּטְרָא, וְהִפָּה לְכַלְבָּא (אוריזון)

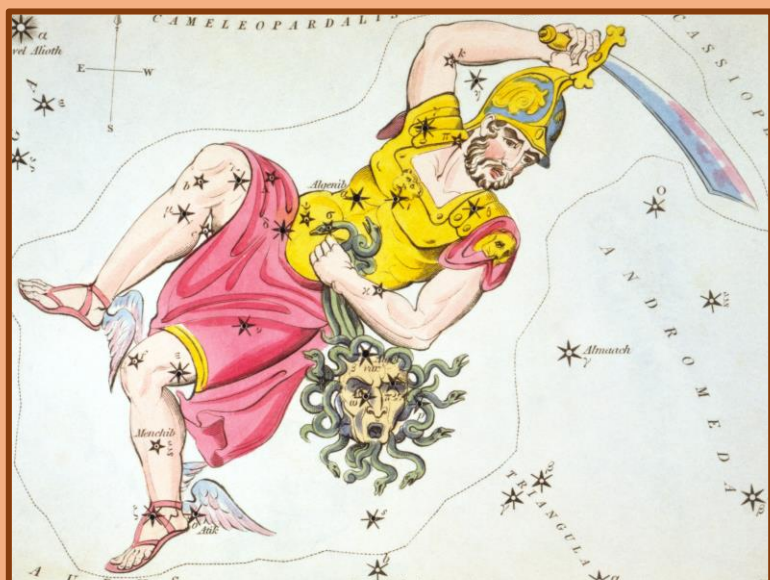
וַאֲתָא נוֹרָא, וְשֶׁרֶף לְחוּטְרָא (תנור)

וַאֲתָא מַיָּא, וְכַבָּא לְנוֹרָא (דלוי)

וַאֲתָא תוֹרָא, וְשֶׁתָּה לְמַיָּא (שור)

וַאֲתָא שׁוֹחַט, וְשַׁחַט לְתוֹרָא (פרסאוס)

וַאֲתָא מְלֶאךָ הַמּוֹת, וְשַׁחַט לְשׁוֹחַט
(דרקון)

וַאֲתָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְשַׁחַט לְמֶלֶאךָ
הַמּוֹת, דְּשַׁחַט לְשׁוֹחַט, דְּשַׁחַט לְתוֹרָא,
דְּשַׁתָּה לְמִיָּא, דְּכָבֵא לְנוֹרָא, דְּשַׁרְף
לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁךְ לְשׁוֹנְרָא,
דְּאֶכְלָא לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אֶבָּא בְּתֵרֵי זַוְי, חַד
גְּדִיָּא, חַד גְּדִיָּא

חד גדיא הוא כנראה אחד הפיוטים המפורסמים ביותר לחג הפסח. הוא החל להופיע בהגדות של פסח במאה ה-16 באירופה והתקבל בכל רחבי העולם היהודי.

קל להבחין שלא מעט קבוצות כוכבים מופיעות בפיוט.

האם אכן מחבר הפיוט האנונימי התכוון לכך? אני חושב שבהחלט כן! פירושים רבים וטובים נכתבו על משמעויותיו השונות של הפיוט, אך הפרשנות האסטרונומית נעלמה מעיניהם של הפרשנים השונים ולא ראיתי מישהו שהזכירה.

אני מציע פירוש אסטרונומי אפשרי לפיוט. לפי פירושינו, הפיוט מספר על מאבק מיתולוגי בין קבוצות הכוכבים - צבא השמים, כאשר המאבק מסתיים בניצחונו של בורא העולם – "הקדוש ברוך הוא" – השולט בצבא השמים.

חלק מקבוצות הכוכבים המוזכרות בפיוט, ברורות. ואם אכן המחבר התכוון למאבק בין קבוצות כוכבים, הרי שדי ברורה כוונתו. כך לפחות לגבי הגדי, החתול, הכלב, המים והשור ("גדיא, שונרא, כלבא, מיא ותורא").

אך מי הוא האבא שרכש את הגדי ("חבין אבא")? באטלסים אסטרונומיים עתיקים, קבוצת "אוריגה" וכוכבה הבולט "קפלה", מייצגים רועה וגדייו. בחרנו לייצג את האבא הנושא את הגדי שבפיוט בקבוצת כוכבים זו.

ומי הוא המקל ("חוטרא")? בכמה קבוצות כוכבים נהוג לצייר את הגיבור מחזיק אלה בידו. אנו בחרנו בדמותו של אוריון הסמוכה אל הכלב.

גם האש ששרפה את המקל חסרה בין קבוצות הכוכבים. אולי כוונת הפייטן הייתה ל"נהר די-נור", הוא נהר האש (שביל החלב)? כך מסתבר. אך אנו בחרנו לייצג את האש – "נורא", בקבוצת הכוכבים המודרנית יחסית "תנור".

כך גם לגבי השוחט ומלאך המוות. את דמות השוחט קל מצוא בדמות של פרסאוס נושא החרב ובידו ראשה הכרות של מדחה. אצל מלאך המוות זה היה קצת קשה יותר. בחרנו בדרקון יורק האש ע"פ המדרש האומר "הוא הנחש הוא מלאך המוות".

כתב: שלמה בוסקילה – "הדובה הגדולה"